

is még inkább Rózi ellen hangolták őt, nem tudott a feleségének megbocsátani. Biztatásukra Karcsi elűzte őt a háztól. Rengeteg csalódás, megaláztatás és keserűség gyülemlt fel Rózi-ban. Nem volt kinek elpanaszolnia, csak némely barátnőjének mondta el titokban a történeteket. Mielőtt hazaköltözött volna, még elbúcsúzott tőlük. Édesanyámnak eldalolta a nálunk akkor divatba jött magyar nótát. Azt mondta, a dal minden sora róla szól:

Elmegyek az életedből, s meglátod, hogy a
szememből
Nem hullik egy könnycsepp.
Elmegyek, hogy ne láss többé, légy te boldog
mindörökké,
Ha néked így könnyebb.
De ha hosszú éjszakákon a szemedre nem jön
álom,
S reám gondolsz mégis,
Majd valahol messze-messze, én se hunyom a
szemem le,
S felzokogok én is.

Szertefoszlott minden álom, keresem, de nem
találom,
Ki a hibás benne?
Én is tudom, te is érzed, ez a sorsunk, ez a
végzet,
Másképp hogy is lenne.
Jöjjön hát az Isten veled, nyújtsd felém a két
kezedet,
Egyszer, utoljára.
Felejtsd el, hogy szerettelek, s ne érezd, hogy
a lelkemet
Csókolom reája.

Rózinak aztán soha többé a faluban még a hírért se hallotta senki.

Bugyács Sándor rajza

Radnai István

Még nem piroslik a csipkebogyó

A rózsza valójában legenda. Babits Előhegyén a vadrózsza éppen olyan szúrós, mint a kedves dalban. Schubertet éppúgy megszurta, mint engem, amikor a madarak elől elraboltam a termését.

A vadrózsza igénytelensége, szűzies halovány színe és a rózsza hivalkodása a kertben és a bolti, hűtött rózsza korai halála egymás ellentétei.

A rózsza kertben lassan virít el, nem hervad. A vázában – ha saját kertemből vágnám – kedvesen nézne a szerelemre. A kényes kerti rózsza levelein a permetlé cseppjei vagy rovarok sürgése a bimbó alatt, választhatsz. De alattomosan jön a lisztharmat a tűhegynél kisebb gomba. Haragszik talán a rózsza pompájára?

Tapasztalatlanként, bár a dalt ismertem, letéptem egy vadrózsát. Bánatában elveszítette a fejét. Szirmai egyenként hullottak le, mint a szűz leplei a nászéjszakán. Pedig haza akartam vinni, nem tudtam, hogy csak tövestől él meg. A kerti rózsza pedig olyan kényes, ha nem nyesegetem, ápolgatom, égis érő, hosszú tüskés ágat növeszt, ha megvárnám, talán jövőre szűz-szelíd vadrózsát nevelne.

Sosem fogom megtudni. Legfőképpen azért nem, mert egyetlen rózsatövem sincs, egyetlen négyzetméternyi kertem sem maradt. Bár, amikor volt, ha szúrósat akartam volna, akkor sem lehetett volna kevesebb a csalán. De kökénnyel találkoztam, hamvas volt az is. Miért hamvas, tiszta, ami vad?

A vadak, amíg nem volt, aki vadnak nevezze őket, egyetlen fél-civilizált európai sem, egyetlen kapzsi szerencselovag vagy kalandor tengerész sem, addig a természetben éltek. Az európai ember kegyetlensége nem a természet kegyetlensége, annál kifinomultabb, ravaszabb és alattomosabb. Ideologikus.

Szegény vadak tüskéje csak a lándzsa. A szűzi vagy csak eredeti szépségét egyetlen sziget, egyetlen kontinens sem őrizhette meg. Az Antarktiszra gazdag turisták hordáit viszik és az ősi japán kultúra bálnákat mészárol, szigorúan tudományos igényű kulináris élvezet céljából. Persze a plankton és a krill is fogyóban.

Hogyan jutottam el a rózsától a világító rákokig?

Ahogy a szelíd, de erényes vadrózsától a hivalkodó kerti rokonig. A keleti ember szereti a rózsát, miközben szelíden dédelgeti, oldalán a jatagánnal terveket kovácsol. De ez is múlté! A rózsza is a jatagán is, az önjáró, újkori „kamikaze” bombákról miért is beszélnek a rózsza kapcsán.

Nem is megyek újjagdagékhoz a Rózsadombra sem. Lentről vetek egy pillantást Gül Baba türbéjé-

re. Inkább elhiszem, hogy a harcos dervis, annak idején, rózsát természetien jött az Iszter partjára. Szegény rokon, ha tudta volna, hogy itt ágyútűzzel fogadják a finnugorok! Vagyis nem, se finnek, sem ugorok. Vagy talán mégis? Talán valaha volt valami közünk egymáshoz? „Vadaszta” és „kalaszta”, tanultuk az iskolában. Most annyi, hogy az ugorokat is elsorvasztják, ha nem is irtják már őket.

Mi pedig török beütésű nyelvünk ellenére sosem voltunk oszmánok.

Hogy öröktől fogva volt-e kincsünk a rózsá? Ki tudhatja. A vadrózsa szívemnek kedves, ahogy Babits versei, amelyek éppen olyan antioxidánsok, annyira lélektisztító és lélekemelő üzenetek, mint az édes-savanykás, belül is szúrós bogycok.

A madarak és a szegények eledele.

Volt, amikor elmentünk a bazárba, megcsodáltuk Bizáncot, már ami megmaradt belőle, és a Topkapi szerájba Corvinát nézni. Testvérnek tartanak és nosztalgiával emlékeznek a Kárpát-medence-beli üdülésre. Ami igaz, az igaz, fürdők is maradtak utánuk. Talán mégis üdültek és a hétvégi házuk mellett rózsát neveltek?

A rózsá valójában így is, úgy is, legenda. Ha ismét Babitshoz igyekszem, a híres autogramos falhoz - lehetne a mi siratófalunk - nem tépek le egyetlen vadrózsát sem, és bocsánatot kérek a nálunk telelő madaraktól.

Inkább kiülök a dombra és hallgatom a madarak csivitelését. A fecskék búcsúzkodását vagy tavasz zenéjét, a szerelmes és fészküket féltékenyen őrző tenoristákat.

Ilyen a hangulatom, lehet, hogy magam is szerelmes vagyok, csak a hangom nem olyan iskolázott, mint kicsiny, tollas dalnokoké.

A lovakról

Míg a jámbor teheneket magam is megfejhettem, a ló titokzatos és vad tünemény maradt. De sokat vitt a szekér igazott tehenekkel, a szófogadó nagy szemű, látszólag csodálkozó, hozzám képest még nagyobb állatok erejével vonva. Amikor ismerős helyre mentünk, maga is eligazodott. Nem volt akaratos. Okos állat, szinte megállt kérdezve, ha két út állt előtte vagy három. Tudta, hogy nem a legelőre megyünk, hiszen reggel nem ment ki a csordával. Így hát két lehetőség volt, a szőlőbe, vagy a kaszálóra mehetünk. Mindkét helyen odavezetett a gazda földjére.

Hazafelé pedig egy szót sem kellett hozzá szólnunk. Biztosan tudtuk, ha elaludnánk a bakon, akkor is otthon ébrednénk.

Hiszen nem ütközhattünk semmivel. A háború alapos pusztítást végzett. Bár a gépkocsi, az autó, nem volt nagyon elterjedt, egy darab nem maradt, még teherautó sem.

A ló az más. Önálló akarata van, tüzes a vére. Legfeljebb a sörös ló törődik bele a sorsába. Behemót szürke, vagy borderes, vastag bokájára zoknit húzott. Csattogott a patkó, de másképp. Amikor homokfutó vagy lovas közeledik, meghallod, földúton vagy makadámon egyaránt. Vidám, mint valami polka. A galopp zenei műfaj ritmusát is a lótól kölcsönözték.

A parasztnak volt egy kis tehénkéje, esetleg kettő. Ha forspontot kellett adni, a községnek az előírt napokon fuvarba kellett menni, az egytehenes gazda kölcsönkérte a szomszédét. Az igát csak párosával lehet húzni, mint a házasságban. Önként tartotta fejét az igába a téhen. Ökörrel nem találkoztam, az túl nagy érték és tejet sem ad.

A gazda lóval járt, a dzsentrí vagy a bérlő lóháton. A ló sem bánja, ha befogják, sőt topog, majdnem toporzékol örömeiben. Ha valami gyenge legény fogja a szarát, vágat világba, ha megvadul, a kocsit is felborítja.

Láttam a kocsma előtt meglóduló stráfkocsit, rá is borult a kocsisra, aki kiadta a lelkét ott helyben.

A szarát nemigen adták a kezembe, ritka volt a csendes járású ló. És fel is lehet ülni a lónak hátára, persze csak akkor, ha betörték, hozzá szoktatták a nyereghez. A csikónak nemigen tetszik ám, hogy a hátára teszik azt a valamit, sőt a lovas rá is akar ülni. Ágaskodik, védi a szabadságát. Ha rájön, hogy a lovas az erősebb, megadja magát. De előbb tumbol, mint a pusztai vihar.

Lovaknak szobrot állítanak. A lovat eltemetik. Virslinek csak a közrendű, kiöregedett lovat adják.

Ritkán látok manapság lovat, vajon most mi-ből készülhet?

A lóversenyről, ráncba öregedett anyókák mesélnek, fátyolos szemmel. Átkozzák is, siratják is azt a könnyelmű embert. A lovira kimenni szer-tartás. A fogadószelvények, a nyeretlen tikketek, mint a pelyva, vagy a szétdúlt szalma, mint az alom, amelyben születnek, szinte porzik a lábuk alatt. Futás a bukitól a tribünre, ha megszólal a kis harang, akkor a lovis megvész. Örjöng, mint a forradalmár, ideges, mint egy versenyló, amely kitör a rajtgépből.

A ló szép, a ló szépségideál. Ma a sportkocsi adja a rangot, legalábbis így képzelem, aki bőge-ti. A hatlovas hintó, az volt az igazi! Ahhoz érteni kellett. Ahhoz válogatott és összeszokott lovak kellett. Az ostorhegyes tudta, tudja a helyét is, át nem adná. Hogyisne, övé a dicsőség, húzzanak a hámban a rudasok!

Álmomban robogott a kocsi, vágattak a lovak, nyikorgott a rugózás. Csak dobogott a tüzes lovak patája, mint a tüzes menyecske cipője sarka a táncban. A pusztá végtelen, körbenézhetek még utoljára, mielőtt a gémeskúthoz érsz, ahol Szent Péter – a totalizátor – vár, és csörgeti a kulcsait. Már türelmetlen, mint a ló az üres jászol előtt.